תורתך שאלתי

עיון בפרשיות השבוע בדרך שאלות ותשובות

גליון מס' 267 - לפרשת וישלח

כֹּה תֹאמְרוּן לַאדֹנִי לְעֵשָׂו כֹּה אָמַר עַבְדְּךָ יַעֲקֹב עִם לָבָן גַּרְתִּי

מה ביאור המילה 'גַּרְתִּי'? מדוע אמר למלאכים לספר לעשו שגר אצל לבן?

- **רד"ק:** יעקב אמר לשלוחיו, שיאמרו לעשו **שהתגורר אצל לבן במצות הוריו**, ושלא יחשוב שברח בגללו.
- **חזקוני:** יעקב רצה **לפייס את דעתו** ואמר לו שלא התקיימה ברכת אביו ואם יתמה מהיכן יש לו נכסים, הרי זה **משום שהיה אצל לבן**, שהיה דודם, אולם אם היה גר אצל מישהו אחר, היה נכרי ולא היה לו מאומה.
- **רבי חיים פלטיאל:** יעקב **רצה לרצות אותו, שלא יקפיד**, על שלא בא לראותו ולהקביל פניו במשך 20 שנה, שכן **היה שכיר אצל לבן, שלא אישר לו להתבטל ממלאכתו** וללכת אל עשו לראותו, ועל כן אמר 'עִם לָבָן גַּרְתִּי'.
- **הדר זקנים:** יעקב רצה להפחיד את עשו, ואמר לו: עם לבן, אבי כל הרמאים, התמודדתי ויכולתי לו, ועל כן, עליך להיזהר ממני.

וַיִּרָא יַעֲקֹב... וַיַּחַץ אֶת הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ... לִשְׁנֵי מַחֲנוֹת (לב, ח)

באיזה אופן יעקב חילק אותם?

הפרדה בין האמהות לשפחות

רבינו בחיי: את רחל ולאה וילדיהן שם במחנה אחד, ואת השפחות וילדיהן במחנה האחר, כפי שכתוב 'וַיָּשֶׂם אֶת הַשְּׁפָחוֹת וְאֶת יַלְדֵיהֶן רִאשֹׁנָה וְאֶת לֵאָה וְיַלְדֶיהָ אַחֲרֹנִים וְאֶת רָחֵל וְאֶת יוֹסֵף אַחֲרֹנִים'.

הפרדה בין בעלי החיים לצאצאיו

אברבנאל: יעקב חילק את אנשיו ואת בעלי החיים לשני מחנות. מהצאן, הבקר והגמלים במחנה אחד. נשיו וילדיו היו במחנה האחר, בנפרד מהם ובמרחק רב מהם.

וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב... הַגִּידָה נָּא שְׁמֶךָ וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי

מדוע המלאך סירב לומר את שמו?

- **בכור שור:** המלאך השיב לו ששאל לשמו כפי שמקובל שמפרסמים את שם המנצח, שהגבורה תיקרא על שמו, אבל לא מקובל לפרסם את שמו של המנוצח, משום שקלון עבורו, שאומרים: פלוני הפסיד.
- **חזקוני:** המלאכים לא מגלים את שמם, מחשש שמא ישביעו אותם בני אדם.
- **אור החיים:** למלאך היתה סיבה לשאול לשמו של יעקב, כששינה את שמו ואמר לו 'לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ', אולם ליעקב לא היתה סיבה לדעת מה שמו. הוא יכל לדבר אתו ללא ידיעת שמו.
- **מלבי"ם:** המלאך ענה לו שלשם אין השפעה על מהותו, שכן הוא פושט צורה ולובש צורה, בהתאם לשליחותו.

וַיָּרֶץ עֵשָׂו לִקְרָאתוֹ וַיְחַבְּקֵהוּ וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָו (לג, ד)

מדוע עשו רץ לקראת יעקב?

- **רד"ק** מבאר שכשעשו ראה שיעקב כל כך נכנע לפניו, הוא מחל לו על כל מה שעשה והתמלא עליו רחמים.
- **אלשיך** מסביר שעשו רץ לקראתו, בבחינת היותו עשו (לא אחיו) לקראתו להמיתו. בהגיעו אליו הגנה על יעקב זכותו ובמקום לפגוע בו, עשו נישק אותו.
- להסבר **הנצי"ב מוולוז'ין** יעקב לא הגיע עד אליו ממש. כתוב בפסוק הקודם 'עַד גְּשְׁתּוֹ **עַד** אָחִיו' משמעות 'עַד' בהקשר זה 'עד ולא עד בכלל', ללמדנו שהגיע קרוב אליו ולכן עשו נצרך לרוץ לקראתו.

הגליון מוקדש

לע"נ ר' יהודה אריה

ב"ר הרה"ג אברהם

זללה"ה

שואלים על השולחן

שאלת פתיחה ללימוד משפחתי

אִם יָבוֹא עֵשָׂו... וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה

כיצד ישאר לפליטה? מה ביאור מעשיו?

• לדעת **רש"י** יעקב התקין עצמו לדורון, לתפילה ולמלחמה. החלוקה נועדה להיערכות, שאם עשו יילחם בו, לפחות מחנה אחד יינצל.

• **רשב"ם** מבאר שהמחנות הורחקו זה מזה, כדי שאם באחד מהם יראו פורענות, יספיקו במחנה האחר לנוס ולהינצל. [בכור שור מוסיף שיעקב ידע שבזכות ההבטחה האלוקית זרעו לא יכלה, אך חשש מפגיעה חלקית].

• **אברבנאל** מבאר שיעקב פעל בכמה מישורים: הוא הפריד את הרכוש והלוחמים למחנה אחד, ואת נשיו וילדיו העביר מעבר לנחל, לצד הפחות צפוי להגעת עשו. כך, שאם יתקוף עשו את מחנה הרכוש, ירוויחו הנשים והילדים שהות לברוח או שכלל לא יתגלו.

במקביל, נשא תפילה להצלתם, שמא יפתיע עשו ויגיח דווקא מעברם השני של המים.

תובנות מעשיות לחיים:

1. **שילוב של השתדלות וביטחון.** עלינו לעשות השתדלות במקביל לאמונה שהתפילה לבורא עולם היא המהלך העיקרי.
2. **ניהול סיכונים בעת משבר.** מול אתגרים מורכבים, חשוב להיערך מראש לכמה תרחישים, תוך יצירת מרווח בטחון שיאפשר התמודדות עם "הפתעות".

וַיֹּאמֶר אִם יָבוֹא עֵשָׂו אֶל הַמַּחֲנֶה הָאַחַת וְהִכָּהוּ וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה (לב, ט)

מדוע נכתב 'הָאַחַת' בלשון נקבה, הרי 'הַמַּחֲנֶה' הוא זכר?

- **רש"י:** משמשת גם בזכר כגון 'וַיֹּאמֶר מִי לְךָ כָּל **הַמַּחֲנֶה הַזֶּה**'. וגם בנקבה, כגון 'אִם **תַּחֲנֶה** עָלַי **מַחֲנֶה**'.
- **הנצי"ב מוולוז'ין: לשון זכר**, אולם בפסוק זה התייחס יעקב לתוצאה, שאם עשו ילחם בהם ויכה אותם יהיה המחנה החלש יותר בראש לפניו והוא יהיה מוכה, ולכן אמר בלשון נקבה, שהעמיד את המחנה החלש בראש.
- **רבי יעקב קמינצקי:** למילה מחנה שני פירושים: א. השטח שבו נמצאים האוהלים. ב. בני המחנה. יעקב התכוון שכשיבוא עשו, הוא יגיע אל המקום, ולכך כיוון בלשון נקבה, שהוא חלק מהארץ, כשם ש'עיר' היא לשון נקבה. אבל כשמכה, הרי את האנשים הוא מכה ועל כן כתב בלשון זכר.

השאלות והתשובות מתוך ספרי 'תורתך שאלתי' לימוד פרשיות התורה בדרך שאלות ותשובות

וַתָּמָת רָחֵל וַתִּקָּבֶר בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה (לה, יט)

מדוע נקברה 'בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה'?

מדרש רבה (פב, י): "מה ראה אבינו יעקב לקבור את רחל בדרך אפרת? אלא צפה יעקב אבינו שהגליות עתידות לעבור שם, לפיכך קברה שם, כדי שתהא מבקשת עליהם רחמים".

רבינו בחיי: כבוד הנשים שקבורתן תהיה במקום מיתתן, וכן מצינו בשרה, שמתה בקרית ארבע ונקברה בחברון.

מעוניינים ברעיונות חינוכיים מפרשת השבוע? שלחו את המילה 'רעיון' למייל
Office@shaalti.co.il

וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל (פ) וַיִּהְיוּ בְנֵי יַעֲקֹב (לה, כב)

מדוע הפסוק מחולק באמצעו?

פסיקתא זוטרתא: "הפסוק הזה מופלג לשנים, כדי לייחס את ראובן עם שאר בני יעקב, שנאמר 'וַיִּהְיוּ בְנֵי יַעֲקֹב'".

מדרש שכל טוב: "הפסוק הוא מופלג לשנים וריוח בתוך, ללמדך שאפילו בשעת קלקולו אין מייחסין תחילה אלא לראובן, שהרי הזכיר חטאו, וסמוך לו 'וַיִּהְיוּ בְנֵי יַעֲקֹב...'".

רמב"ן: לומר שעל אף המעשה עם בלהה, הזכירו הראשון מבניו.

המפתח לליבו של הזולת

כִּי בְמַקְלִי עָבַרְתִּי אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה וְעַתָּה הָיִיתִי לִשְׁנֵי מַחֲנוֹת (לב, יא)

מדרש: בא אליפז ולקח את כל ממונו.

מדוע יעקב לא הרג את אליפז, הרי לו היה לו קושי בכך (הסיר את האבן מעל הבאר כמסיר פקק מבקבוק), **ומן הדין היה מותר, שהרי אליפז בא להרגו?**

גם תשובתו של אליפז, שאמר: "אבא שלח אותי להרגך", אינה מובנת, שהרי תשובה זו אינה הגיונית.

יעקב העדיף לנקוט בהנהגה שתמנע שפיכות דמים ולתת לאליפז את חפציו ולהיקרא עני, **ובלבד שלא ייאלץ להרגו.**

מכאן עלינו ללמוד שבכל שלב בחיים **עלינו לנסות ולקרב לבבות איש לרעהו ולנסות ולמנוע כל חיכוך או תקלה, ועל ידי כך נרבה אהבה, אחווה, שלום ורעות.**

וַיֵּרַע עֵשָׂו לְקִרְאָתוֹ וַיְחַבְּקֵהוּ (לג, ד)

מדוע עשו רץ לקראת יעקב?

רד"ק: כשראה עשו שיעקב נכנע לפניו כל כך, מחל לו על כל מה שעשה לו והתמלא עליו רחמים.

אלשיך: עשו רץ לקראתו, בבחינת היותו עשו (לא אחיו) לקראתו להמיתו, אלא שבהגיעו אליו הגנה על יעקב זכותו ובמקום לפגוע בו, עשו נישק אותו.

הנצי"ב מוולוז'ין: יעקב לא הגיע עד אליו ממש. כתוב בפסוק הקודם 'עַד גְּשְׁתּוֹ עַד אָחִיו' משמעות המילה 'עַד' בהקשר זה הוא 'עד ולא עד בכלל', ללמדנו שהגיע קרוב אליו, ועל כן עשו נצרך לרוץ לקראתו.

הלימוד בגיליון מוקדש להצלחת התורם ובני משפחתו בחינוך, יראת שמים, פרנסה, ובריאות

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל בֵּיתוֹ... הָסִרוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֵּכָר... וְהִטַּהֲרוּ וְהַחֲלִיפוּ שִׂמְלֹתֵיכֶם (לה, ב)

מדוע דרש מהם להחליף את בגדיהם?

רד"ק: משום שבגדיהם נטמאו, כמו גם השמלות שהפשיטו מהחללים ולקחו מבתיהם.

משך חכמה: על פי ביאור רמב"ן, ששמרו תורה רק בארץ ישראל, יתכן שבחוץ לארץ לבשו בגדי שעטנז. יעקב אמר להם להחליף את בגדיהם שהיה בהם שעטנז.

